

Sociaaleconomische trends

Slachtofferschap cybercrime en internetgebruik

2015 | 09

Rianne Kloosterman

Hacken was in 2014 met ruim 5 procent slachtoffers een relatief veelvoorkomende vorm van cybercrime, gevolgd door koop- en verkoopfraude (3,5 procent) en identiteitsfraude (minder dan 1 procent). Vergeleken met 2012 zijn er minder slachtoffers van hacken en identiteitsfraude. Het aandeel slachtoffers van koopfraude is daarentegen gestegen. Leeftijds- en opleidingsgroepen verschillen in het ondervonden slachtofferschap. Zo zijn hoogopgeleiden vaker de dupe van koopfraude dan laagopgeleiden, doordat zij vaker online shoppen.

1. Inleiding

Met de komst van computers en internet in het bijzonder is cybercrime onderdeel geworden van onze dagelijkse wereld. Het gaat hierbij om criminele activiteiten waarbij gebruik wordt gemaakt van elektronische communicatienetwerken en informatiesystemen (Van der Hulst en Neve, 2008). In de jaren '80 kwamen de eerste gevallen van cybercrime aan het licht. Hackers braken ongeoorloofd in op computers van anderen om gegevens te bekijken, te kopiëren of te veranderen. Met de intrede van internet in de jaren '90 werd cybercrime een steeds serieuzer probleem. Het wereldwijde, open en anonieme karakter van internet biedt tal van mogelijkheden voor criminelen en maakt opsporing lastig (Clough, 2010). Om cybercrime mondiaal aan te pakken is in 2001 het zogenaamde cybercrimeverdrag opgesteld en ondertekend door de lidstaten van de Raad van Europa, waaronder Nederland en België, en door de Verenigde Staten, Canada, Japan en Zuid-Afrika. In Nederland wordt de strijd tegen cybercrime gevoerd door de politie, in nauwe samenwerking met het Nationaal Cyber Security Centrum, het bedrijfsleven en de non-profitsector, en - omdat het gaat om een internationaal probleem - met Europol, Interpol en de FBI (Politie, 2015).

Door de vele mogelijkheden van computers en internet is cybercrime een breed criminaliteitsterrein. Door technologische innovaties ontstaan bovendien steeds nieuwe vormen van criminaliteit (Van der Hulst en Neve, 2008). Het kan gaan om criminele activiteiten waarbij computersystemen middel zijn, zoals in het geval van koop- en verkoopfraude, maar ook om criminele activiteiten waarbij computersystemen naast middel ook nadrukkelijk doelwit zijn, zoals in het geval van hacken. Zulke criminaliteit maakt veel slachtoffers, zowel burgers als organisaties, en de gevolgen zijn vaak verstrekkend. Zo kan het burgers veel geld kosten als zij slachtoffer worden van identiteitsfraude. Criminelen maken dan illegaal gebruik van persoonsgegevens om bijvoorbeeld producten te kopen of een bankrekening te openen. Bovendien kan het lang duren voordat de identiteitsfraude is aangetoond, waardoor het ook emotioneel zwaar kan zijn. Naast persoonlijke (financiële) gevolgen veroorzaakt cybercrime grote financiële schade voor overheid en bedrijfsleven, doet het afbreuk aan het vertrouwen in het internet en dienstverlening in het algemeen, en vormt het een bedreiging voor de nationale veiligheid en economie (Opstelten, 2014).

In dit artikel wordt op basis van de Veiligheidsmonitor beschreven in welke mate burgers te maken hebben met verschillende vormen van cybercrime. Specifiek gaat het daarbij om (digitale) identiteitsfraude, koop- en verkoopfraude en hacken. Hoe vaak zijn burgers hier slachtoffer van en is dit slachtofferschap de laatste jaren veranderd? Daarbij wordt met behulp van het onderzoek 'ICT-gebruik huishouden en personen' nagegaan of eventuele

ontwikkelingen komen door ontwikkelingen in internetgebruik en internetactiviteiten. Meer mensen actief op het internet betekent immers meer doelwitten voor cybercriminelen.

Naast de trends komen ook verschillen in het slachtofferschap van cybercrime tussen mannen en vrouwen, tussen leeftijdsgroepen en tussen opleidingsgroepen aan bod. Om meer grip te krijgen op verschillen tussen deze bevolkingsgroepen, zal ook hier worden gekeken of er verschillen bestaan in hun internetgebruik. Een verschil in het internetgebruik kan immers een verklaring zijn voor verschillen in het ondervonden slachtofferschap.

2. Methode

2.1 Wat is cybercrime en hoe wordt het slachtofferschap gemeten?

In dit artikel gaat het om slachtofferschap van drie verschillende vormen van cybercrime, te weten identiteitsfraude, koop- en verkoopfraude en hacken.

Bij identiteitsfraude wordt zonder toestemming gebruik gemaakt van iemands persoonlijke gegevens voor financieel gewin, bijvoorbeeld voor het opnemen of overmaken van geld, het afsluiten van leningen of het opvragen van officiële documenten. Daders kunnen op verschillende manieren aan de persoonlijke gegevens zijn gekomen, bijvoorbeeld door het onderscheppen van de post of het kopiëren van bankpasgegevens bij een pinautomaat of via het internet. In dit artikel gaat het bij identiteitsfraude om slachtoffers bij wie de dader aan de gegevens gekomen is door:

- het kopiëren van een bankpas of creditcard in een winkel of bij een betaal- of pinautomaat (skimming);
- het kopiëren van betalingsinformatie via het internet, bijvoorbeeld via een gehackte computer of via een website die achteraf gehackt, nep of onbetrouwbaar bleek te zijn (phishing/pharming).

Meer traditionele vormen van identiteitsfraude, zoals fraude middels een verloren of gestolen bankpas of creditcard, blijven hier buiten beschouwing.

Bij koop- en verkoopfraude gaat het om oplichting via internet bij het kopen of verkopen van goederen of diensten, bijvoorbeeld doordat gekochte goederen niet geleverd worden of niet betaald wordt voor geleverde diensten.

Bij hacken wordt er met kwade bedoelingen ingebroken of ingelogd op een computer, emailaccount, website of profielsite (bijvoorbeeld Hyves, Facebook, Twitter).

Van de drie verschillende vormen van cybercrime is in de Veiligheidsmonitor (zie Technische toelichting) gevraagd naar slachtofferschap in de afgelopen 12 maanden. Aan respondenten die aangaven slachtoffer te zijn geweest, is gevraagd of zij het voorval hebben gemeld bij de politie en/of een andere instantie, en of zij aangifte hebben gedaan.

Naast identiteitsfraude, koop- en verkoopfraude en hacken bevat de Veiligheidsmonitor gegevens over een vierde cybercrimevorm, namelijk cyberpesten. Aangezien cyberpesten van een andere maatschappelijke orde is dan fraude en hacken, is er voor gekozen deze cybercrimevorm in dit onderzoek buiten beschouwing te laten.

2.2 Welk internetgebruik is relevant voor cybercrime?

Om vast te kunnen stellen of het slachtofferschap van cybercrime dezelfde tendens volgt als het computer- en internetgebruik, is op basis van het onderzoek 'ICT-gebruik van huishoudens en personen' (zie Technische toelichting) bij iedere vorm van cybercrime gekeken naar een aantal relevante internetactiviteiten. Koop- en verkoopfraude is gerelateerd aan het kopen of bestellen respectievelijk verkopen van goederen of diensten via internet. Het betreft uitsluitend activiteiten voor privédoeleinden die hebben plaatsgevonden in de drie maanden voorafgaand aan de enquête.

Om slachtoffer te kunnen worden van hackers moet iemand beschikken over een computer. In het onderzoek ICT-gebruik wordt vastgesteld of er in een huishouden een Personal Computer (PC), laptop of netbook aanwezig is¹⁾. Daarnaast kunnen hackers inbreken of inloggen op een emailaccount, website of profielsite. Om vast te kunnen stellen of mensen een emailaccount hebben, is gekeken naar de vraag of internet wordt gebruikt voor het versturen en ontvangen van e-mail. De vraag of mensen internet gebruiken om deel te nemen aan een sociaal netwerk, zoals Facebook of Twitter, is gebruikt als indicator voor het hebben van een profielsite. Het gaat hier eveneens om internetactiviteiten die voor privédoeleinden zijn en die in de drie maanden voorafgaand aan de enquête hebben plaatsgevonden. Verder is gekeken of respondenten wel eens een webpagina hebben ontworpen op internet.

Phishing gebeurt vaak via e-mail. Mensen ontvangen dan een e-mail die van hun bank of andere financiële instelling afkomstig lijkt met de vraag of ze persoonlijke gegevens, zoals toegangsnaam, wachtwoord en/of pincode, willen invullen. Of mensen een e-mailaccount hebben, is dus ook bij deze vorm van cybercrime relevant. Via de mail kunnen de oplichters mensen ook naar een valse (bank)website lokken, die vaak niet van de vertrouwde website te onderscheiden is, om ze daar persoonlijke gegevens te ontfutselen. Ook is het mogelijk dat mensen die een (bank)website willen bezoeken, onopgemerkt omgeleid worden naar een identiek uitziende kopie van deze site (pharming). In dit onderzoek zal bekeken worden welk deel van de Nederlandse bevolking in de drie maanden voorafgaand aan de enquête aan internetbankieren heeft gedaan, en daarmee potentieel doelwit is van deze fraudeurs.

Verder is in 2013 in het onderzoek ICT-gebruik gevraagd of respondenten denken dat hun computer- en/of internetvaardigheden voldoende zijn om persoonlijke gegevens te beschermen. Dit zegt iets over het risico om slachtoffer te worden van phishing/pharming, maar een positief eigen oordeel biedt natuurlijk geen garantie op het voorkomen hiervan.

Naast deze meer specifieke internetactiviteiten zal het slachtofferschap van cybercrime eveneens gerelateerd worden aan het (dagelijks) gebruik van internet in de drie maanden voorafgaand aan de enquête.

¹⁾ Of er in het huishouden een tablet aanwezig is, is buiten beschouwing gelaten, aangezien hier pas sinds 2013 naar wordt gevraagd in het onderzoek ICT-gebruik. Het aandeel personen met een tablet, maar zonder Personal Computer, laptop of netbook, is gering (2013: 0,5 procent; 2014 1,1 procent).

3. Identiteitsfraude

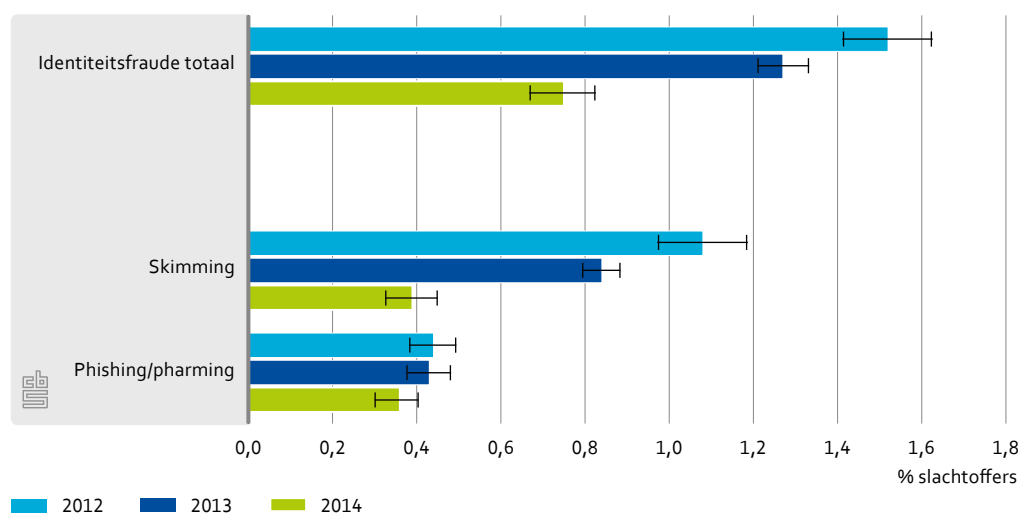
3.1 Minder slachtoffers van skimming in twee jaar tijd

In de periode 2012-2014 is het slachtofferschap van identiteitsfraude vrijwel gehalveerd. In 2012 gaf 1,5 procent van de bevolking van 15 jaar en ouder aan slachtoffer te zijn geweest van identiteitsfraude via elektronische betaalsystemen of via het internet. In 2014 was dit 0,8 procent, wat neerkomt op ruim 100 duizend personen. Dit is een relatieve daling van ongeveer 51 procent. Wanneer er wordt gekeken naar de bevolking van 15 jaar en ouder die dagelijks het internet gebruikt, dan is het beeld vrij vergelijkbaar (zie tabel 1 en technische toelichting).

De afname komt doordat het aantal skim-incidenten is teruggedrongen. Het aandeel mensen van 15 jaar en ouder waarvan de bankpas of creditcard is gekopieerd bij een betaal- of pinautomaat daalde van 1,1 procent in 2012 naar 0,4 procent in 2014. Banken hebben de laatste jaren skimming bemoeilijkt door de magneetstrip op een betaalpas te vervangen door een chip, en door betaalpassen standaard uit te schakelen buiten Europa.

Het aandeel dat naar eigen zeggen te maken kreeg met phishing of pharming, bleef gelijk op 0,4 procent, ondanks dat steeds meer mensen hun betalingen en andere bankzaken regelen via internet. Skimming komt nu ongeveer even vaak voor als phishing of pharming.

3.1.1 Slachtofferschap identiteitsfraude – naar delictsoort, bevolking van 15 jaar en ouder

3.2 Jongeren minder vaak slachtoffer van identiteitsfraude

Hoewel het slachtofferschap van identiteitsfraude is afgenomen, bestaan er nog wel verschillen tussen bevolkingsgroepen (zie tabel 2). Zo blijken de middenleeftijden (25- tot 45-jarigen en 45- tot 65-jarigen) bijna twee keer zo vaak slachtoffer van deze digitale fraude als jongeren (15- tot 25-jarigen) en ouderen (65-plussers). Dat ouderen hier relatief weinig

slachtoffer van worden komt doordat zij minder vaak dagelijks gebruik maken van internet. Als hier rekening mee wordt gehouden door te kijken naar de populatie van dagelijkse internetgebruikers, blijkt het risico op identiteitsfraude vooral laag onder jongeren. Tussen de andere leeftijdsgroepen bestaat dan nog maar weinig verschil.

Jongeren zijn het minst vaak slachtoffer van phishing/pharming, ondanks dat de overgrote meerderheid van hen een e-mailaccount heeft (96 procent) en online bankiert (81 procent). Ruim 90 procent van de jongeren geeft ook aan dat ze goed in staat zijn om hun persoonlijke gegevens op computer of internet te beschermen.

3.3 Hoogopgeleiden vaakst slachtoffer van identiteitsfraude

Hoogopgeleiden zijn vaker slachtoffer van beide vormen van identiteitsfraude dan laagopgeleiden (zie tabel 2). Ondanks dat meer dan driekwart van de hoogopgeleiden van mening is dat ze hun persoonsgegevens op computer of internet kunnen beschermen, krijgen ze toch vaker met phishing/pharming te maken (0,5 procent). Hoewel laagopgeleiden minder vaak bankieren via internet, verandert het patroon nauwelijks als gekeken wordt naar de betreffende internetpopulatie.

Een vergelijkbaar beeld tekent zich af bij mannen en vrouwen. Mannen zijn iets vaker slachtoffer van phishing/pharming dan vrouwen, terwijl ze vaker dan vrouwen aangeven persoonsgegevens te kunnen beschermen. Dat vrouwen minder vaak gebruik maken van internet en internetbanieren lijkt ook hier niet de volledige verklaring; het verschil in slachtofferschap van phishing/pharming blijft bestaan als gekeken wordt naar degenen die dagelijks gebruik maken van internet.

4. Koop- en verkoopfraude

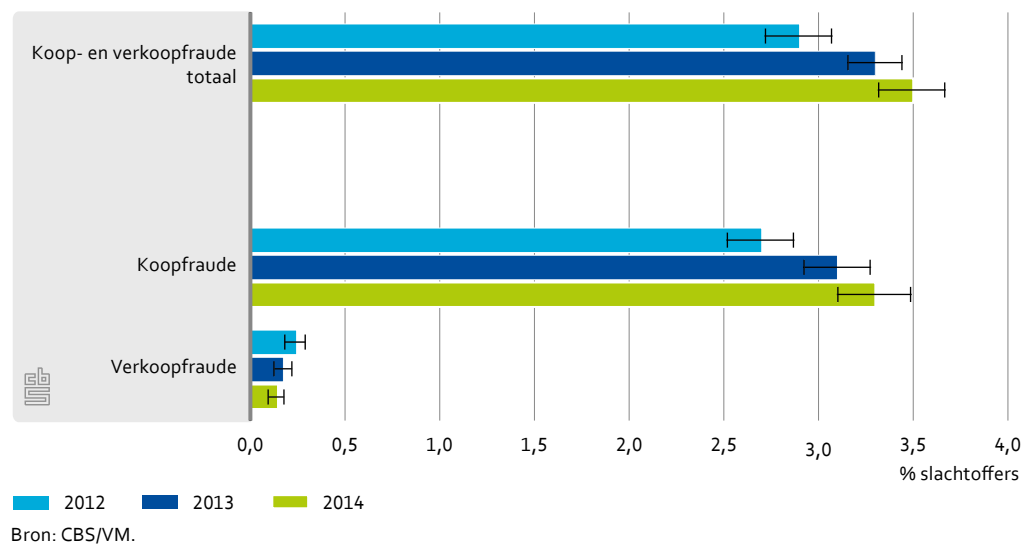
4.1 Meer mensen opgelicht bij kopen via internet

In tegenstelling tot de afname van identiteitsfraude, is het aantal slachtoffers van koop- en verkoopfraude de laatste jaren toegenomen. In 2012 was 2,9 procent hier de dupe van, tegen 3,5 procent in 2014 (bijna 480 duizend personen). Dit is een relatieve toename van ongeveer 19 procent. Deze toename is het gevolg van toegenomen digitale koopfraude, ofwel bestelde en betaalde producten of diensten die niet worden geleverd.

Verkoopfraude, waarbij geleverde goederen of diensten niet betaald worden, is de afgelopen jaren niet veranderd. Deze vorm van fraude komt ook duidelijk minder vaak voor dan koopfraude. In 2014 had 0,1 procent van de bevolking (bijna 20 duizend personen) hier mee te maken.

Bij koop- en verkoopfraude handelen de daders veelal vanuit Nederland. In 2014 gaf driekwart van de slachtoffers aan dat dit het geval was. 17 procent had te maken met daders die fraude pleegden vanuit het buitenland, en 10 procent weet niet of zij te maken hebben gehad met binnenlandse of grensoverschrijdende fraude. Dit beeld komt overeen met dat in 2012 en 2013.

4.1.1 Slachtofferschap koop- en verkoopfraude – naar delictsoort, bevolking van 15 jaar en ouder

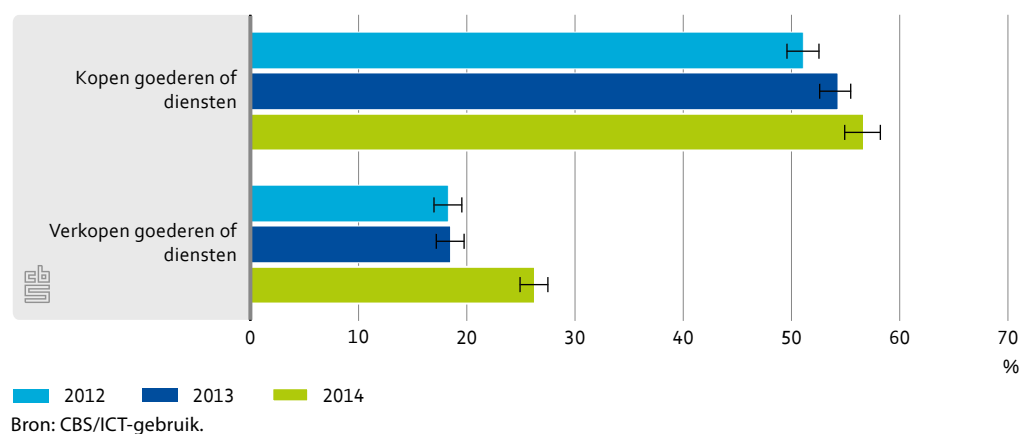

4.2 Kopen en verkopen via internet toegenomen

Dat mensen vaker slachtoffer worden van koopfraude gaat samen met de groeiende populariteit van online winkelen. Tussen 2012 en 2014 steeg het aandeel mensen dat via internet aankopen doet van 51 naar 57 procent. Het volume en de omzet in de branche groeiden eveneens. Zo is in 2014 de omzet uit online verkopen binnen het midden- en grootbedrijf van de detailhandel met 7 procent toegenomen ten opzichte van een jaar eerder (statline.nl). Tussen 2012 en 2014 is het slachtofferschap van koopfraude gestegen van 2,7 naar 3,3 procent, een relatieve toename van ongeveer 23 procent.

Als uitsluitend wordt gekeken naar de populatie internetgebruikers die online aankopen deden, is het slachtofferschap van koopfraude toegenomen van 5,3 procent in 2012 naar 5,8 procent in 2014. Dit komt neer op een relatieve stijging van ongeveer 10 procent. Dat is wel duidelijk minder dan in de totale populatie, maar het gegroeide slachtofferschap van koopfraude komt dus niet alleen door de toename van online shoppen. Ook mensen die al langer via internet aankopen doen, werden vaker opgelicht.

4.2.1 Kopen en verkopen van goederen of diensten via internet in de afgelopen drie maanden, bevolking van 15 jaar en ouder

Ook het verkopen van goederen en diensten via internet gebeurt steeds vaker. In 2012 en 2013 deed 18 procent van de bevolking dit, tegen 26 procent in 2014. Onder de online verkopers is het aandeel slachtoffers van verkoopfraude gedaald; in 2012 werd 1,1 procent hiermee geconfronteerd, tegen 0,5 procent in 2014. Dit is het gevolg van het feit dat steeds meer mensen online verkopen, maar het aandeel slachtoffers van verkoopfraude vrijwel gelijk blijft.

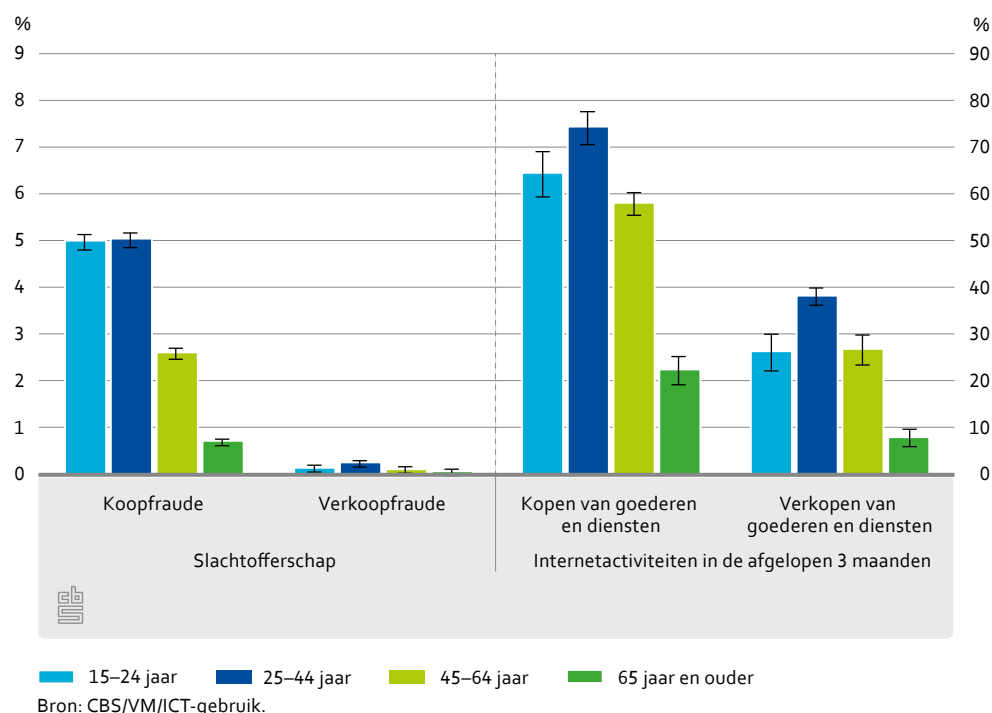
4.3 Jongeren en hoogopgeleiden betrekkelijk vaak dupe van koopfraude

Eén op de twintig 15- tot 45-jarigen is in 2014 slachtoffer geweest van koopfraude. Onder 45- tot 65-jarigen was dat één op de 25 en 65-plussers kwamen hier met 1 procent het minst mee in aanraking.

Dat 65-plussers het minst vaak online aankopen doen, biedt geen verklaring voor dit verschil in slachtofferschap. Ook binnen de groep online shoppers blijken ouderen met 3,1 procent het minst vaak slachtoffer, en jongeren met 8,0 procent het vaakst.

Daarnaast zijn hoogopgeleiden vaker slachtoffer van koopfraude dan laagopgeleiden; 5 procent van de hoogopgeleiden is in 2014 opgelicht bij het kopen via internet, tegen 2 procent van de laagopgeleiden (zie tabel 3). Online winkelen is onder hoogopgeleiden ook duidelijk populairder. Ruim driekwart van de hoogopgeleiden (78 procent) heeft dit in de afgelopen drie maanden gedaan. Van de laagopgeleiden deed 34 procent dit. Het feit dat hoogopgeleiden vaker de dupe zijn van internetoplichters kan hieraan worden toegeschreven; van zowel de laag- als de hoogopgeleide online shoppers heeft ongeveer 6 procent met koopfraude te maken gehad.

4.3.1 Slachtofferschap (ver)koopfraude en (ver)kopen van goederen of diensten via internet, naar leeftijd, bevolking van 15 jaar en ouder, 2014

Slachtoffers van verkoopfraude verschillen niet naar leeftijd en opleiding. Dit ondanks het feit dat 15- tot 65-jarigen en hoogopgeleiden actiever zijn in het verkopen via internet dan ouderen respectievelijk laagopgeleiden. Als hiermee rekening gehouden wordt, blijkt alleen dat de groep 45- tot 65-jarigen iets minder vaak slachtoffer te worden.

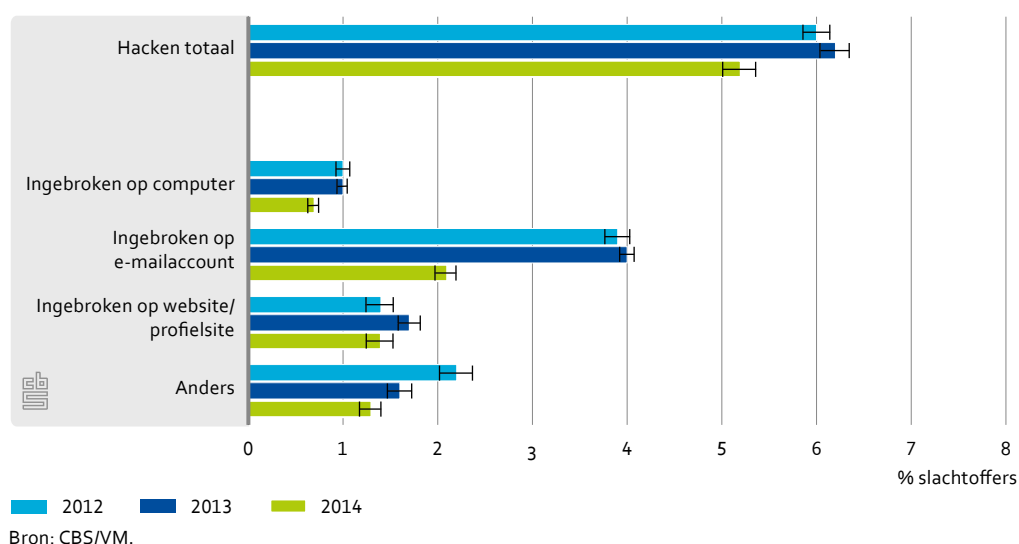
5. Hacken

5.1 Hacken meest voorkomende vorm van cybercrime, wel afgenomen in 2014

Hacken, ofwel zonder toestemming binnendringen in de computer van een ander, is een relatief veelvoorkomende vorm van (cyber)criminaliteit. In 2014 werd 5,2 procent van de Nederlandse bevolking hiermee geconfronteerd. Dit zijn ruim 700 duizend personen. Ter vergelijking: in hetzelfde jaar bedroeg het slachtofferschap van fietsdiefstal 4,1 procent. Het aandeel slachtoffers van hacken lag wel iets lager dan in 2012 en 2013, toen ongeveer 6 procent hier slachtoffer van werd, een relatieve daling van ongeveer 13 procent. Onder degenen die dagelijks op internet actief zijn, bedraagt de relatieve daling bijna 17 procent (in 2012: 7,8 procent; in 2014: 6,5 procent) (zie ook tabel 1).

In de meeste gevallen gaat het om hackers die inbreken of inloggen op een e-mailaccount. In 2014 kreeg 2,1 procent van de bevolking hiermee te maken. In 2012 en 2013 was dit aandeel ongeveer twee keer zo groot.

5.1.1 Slachtofferschap hacken – naar delictsoort, bevolking van 15 jaar en ouder

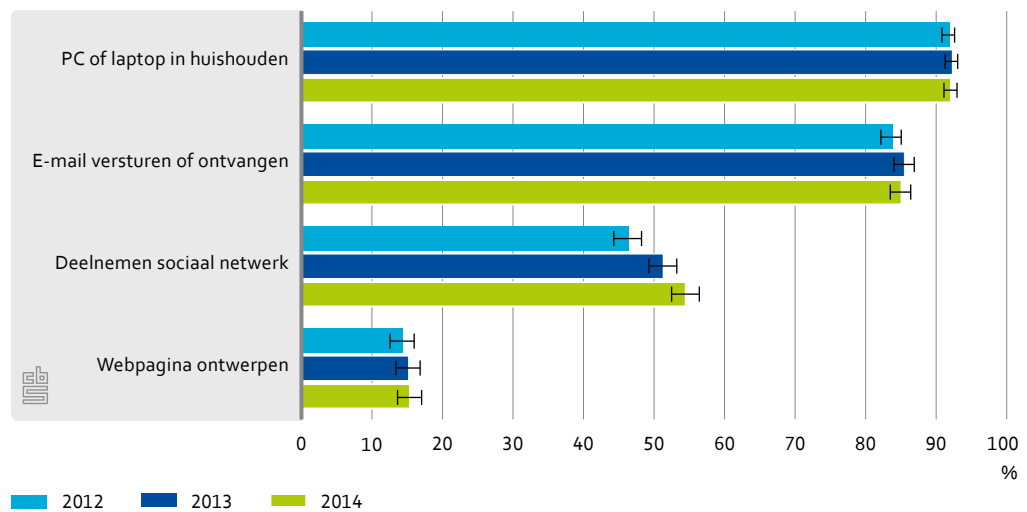

5.2 Doelwitten van hackers niet afgenomen

Mensen met een computer, en dan vooral degenen die een e-mailaccount, eigen website of profiel site hebben, zijn in potentie een doelwit voor hackers. De afgelopen jaren is

het aandeel in de bevolking dat potentieel doelwit is niet afgenomen. De deelname aan sociale netwerken, zoals Facebook of Twitter, is zelfs toegenomen. De afname in het aandeel slachtoffers van hacken onder de bevolking van 15 jaar en ouder in 2014 komt dus niet doordat er minder potentiële doelwitten zijn. In lijn hiermee is het eveneens gedaalde aandeel slachtoffers van hacken onder degenen die dagelijks actief zijn op internet (zie tabel 1). Mogelijk zijn mensen zich meer bewust van de gevaren en weten ze beter, bijvoorbeeld door installatie van actuele beveiligingssoftware, hoe ze zich moeten wapenen tegen hackers.

5.2.1 Aanwezigheid PC/laptop in huishouden en verrichten activiteiten op internet in afgelopen drie maanden, bevolking van 15 jaar en ouder

Bron: CBS/ICT-gebruik.

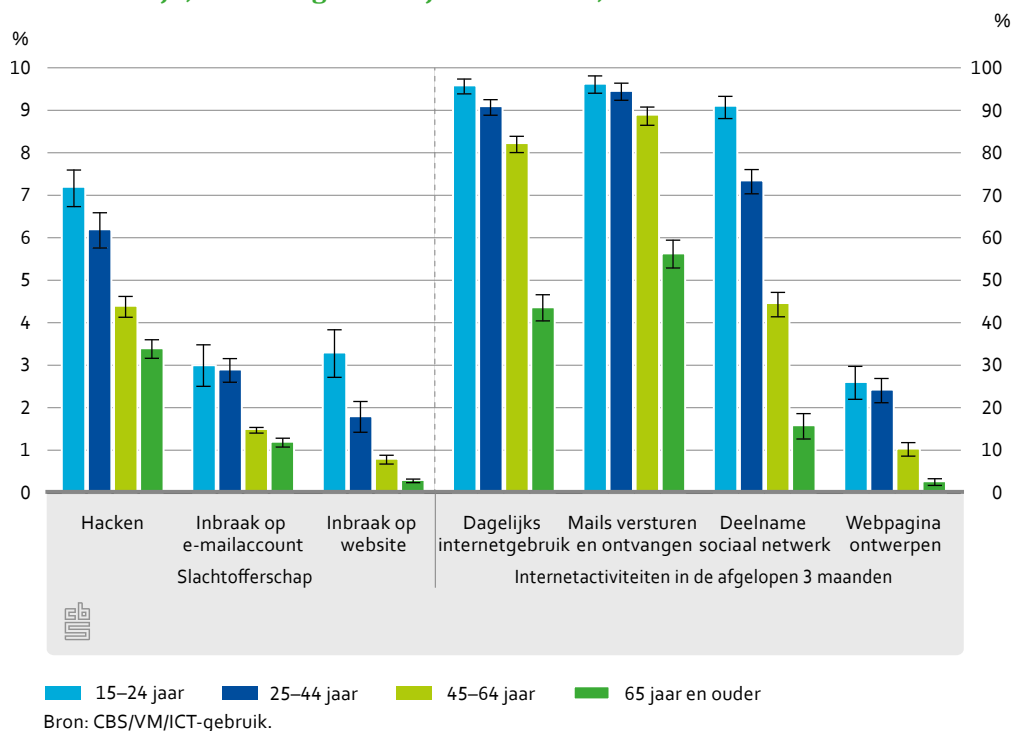
5.3 Vooral jongeren vaak slachtoffer van hacken profielsite

Jongeren tot 25 jaar en 25- tot 45-jarigen hebben vaker te maken met hacken dan 45- tot 65-jarigen en mensen van 65 jaar of ouder. Het feit dat zij vaker een computer tot hun beschikking hebben en meer frequent internet gebruiken dan ouderen speelt hierin een rol. Als gekeken wordt naar de dagelijkse internetgebruikers, dan blijkt het risico op hacken vooral laag onder 45- tot 65-jarigen. De overige leeftijdsgroepen laten dan onderling nog maar weinig verschil zien.

De kans dat hackers inbreken op een eigen website of profielsite neemt af met leeftijd. Vooral jongeren krijgen hier met 3 procent mee te maken. Dat zij vaker gebruik maken van sociale media, waar zij een profiel aanmaken om zo in contact te komen met andere mensen, biedt hiervoor geen verklaring. Ook binnen de groep die actief is op sociale media neemt het aandeel mensen waarvan een eigen website of profielsite is gehackt, af met leeftijd.

Ouderen van 65 jaar en ouder zijn wat vaker de dupe van hackers die inbreken of inloggen op een computer, als gekeken wordt naar de populatie die dagelijks actief is op internet. In de totale bevolking van 15 jaar en ouder wijken ouderen hierin niet af van de jongere leeftijdsgroepen.

5.3.1 Slachtofferschap hacken en gerelateerde internetactiviteiten, naar leeftijd, bevolking van 15 jaar en ouder, 2014

5.4 Hacken overkomt hoogopgeleide vaker dan laagopgeleide

Net zoals bij de andere vormen van cybercrime zijn hoogopgeleiden bij hacken vaker de dupe dan laagopgeleiden (zie tabel 4). Of het nu gaat om een inbraak van hackers op een computer, e-mailaccount, website of profielsite, hoogopgeleiden krijgen hier vaker mee te maken. In lijn hiermee zijn hoogopgeleiden vaker potentieel doelwit. Meer dan 94 procent van hen heeft een computer, is bijna dagelijks actief op het internet en beschikt over een e-mailaccount. Bij laagopgeleiden is dit duidelijk minder het geval. Als hier rekening mee wordt gehouden door naar de dagelijkse internetgebruikers te kijken, dan blijken hoogopgeleiden nog altijd vaker slachtoffer, vooral als het gaat om het hacken van de e-mailaccount.

5.5 Mannen worden wat vaker gehackt dan vrouwen

Het slachtofferschap van hacken is met 6 tegen 5 procent iets groter onder mannen dan onder vrouwen (zie tabel 4), ook als rekening gehouden wordt met het feit dat mannen iets vaker over een computer beschikken en doorgaans wat actiever zijn op het internet.

6. Melding en aangifte van cybercrime

Van cybercrime wordt doorgaans weinig melding en aangifte gedaan, waardoor de meeste slachtoffers niet bekend zijn bij instanties en niet worden geregistreerd (zie tabel 5). Vooral

slachtoffers van hacken melden dit met 19 procent weinig; 6 procent doet dit bij de politie, de meeste slachtoffers stappen hiervoor naar een andere instantie (14 procent). Aangifte bij de politie gebeurt met 2 procent slechts incidenteel.

Ook gedupeerden van identiteitsfraude melden dit niet vaak bij de politie (ongeveer 15 procent). Zij doen dit met ruim 80 procent echter wel massaal bij hun bank. Ongeveer 13 procent van degenen die te maken krijgen met identiteitsfraude doet aangifte bij de politie.

Koop- en verkoopfraude wordt met 25 procent het vaakst bij de politie gemeld. Daarna volgen melding bij een andere instantie (16 procent) en melding bij een consumentenorganisatie (5 procent). In totaal doet 42 procent van de slachtoffers van koop- en verkoopfraude melding van wat hen overkomen is. Ruim een vijfde (21 procent) heeft daadwerkelijk aangifte bij de politie gedaan.

De meldings- en aangiftebereidheid van cybercrime verschilt niet wezenlijk tussen mannen en vrouwen, tussen jongeren en ouderen en tussen laag- en hoogopgeleiden, op enkele uitzonderingen na. Zo doen 15- tot 25-jarigen en 25- tot 45-jarigen die het slachtoffer zijn van hacken minder snel melding dan oudere leeftijdsgroepen. Bij koop- en verkoopfraude doen oudere slachtoffers juist minder vaak melding en aangifte bij de politie.

7. Conclusie

Criminelen gaan met hun tijd mee. Het digitale tijdperk biedt hen nieuwe kansen en mogelijkheden, waardoor cybercriminaliteit een maatschappelijk probleem is. Hacken is met ruim 5 procent slachtoffers een relatief veelvoorkomende vorm, gevolgd door koop- en verkoopfraude (3,5 procent) en identiteitsfraude (minder dan 1 procent). Het slachtofferschap van hacken is wel iets afgenomen ten opzichte van 2012. Skimming, een vorm van identiteitsfraude waarbij een bankpas of creditcard wordt gekopieerd in een winkel of bij een betaal- of pinautomaat, is eveneens afgenomen. Deze afname in het slachtofferschap van hacken en identiteitsfraude komt niet door veranderingen in het computer- en internetgebruik van de bevolking. Ook binnen de populatie van dagelijkse internetgebruikers is de kans op hacken en identiteitsfraude afgenomen. Het aandeel slachtoffers van koopfraude is daarentegen toegenomen in deze periode. Deze stijging ging samen met de groeiende populariteit van online winkelen. Maar ook binnen de groep mensen die al langer via internet aankopen doen, zijn meer gedupeerden van koopfraude. Slachtoffers van cybercrime doen doorgaans weinig melding en aangifte bij de politie.

Laagopgeleiden en ouderen zijn het minst vaak slachtoffer van cybercriminelen; een relatief groot deel van hen is sowieso weinig actief op internet. Hoogopgeleiden en 25- tot 45-jarigen krijgen hier duidelijk vaker mee te maken. Ook jongeren van 15 tot 25 jaar zijn relatief vaak de dupe van hacken en koopfraude. Zij hebben meestal een computer en zijn actief op internet, bijvoorbeeld op sociale netwerksites en in het kopen van producten en diensten.

Als rekening wordt gehouden met het dagelijkse internetgebruik van leeftijds- en opleidingsgroepen, dan verdwijnen enkele verschillen. Zo kijken ouderen niet langer af van

de middenleeftijden in hun slachtofferschap van identiteitsfraude. Vooral jongeren blijken hier dan relatief weinig mee te worden geconfronteerd. Ook verschillen ouderen dan niet langer van jongeren en 25- tot 45-jarigen in hun slachtofferschap van hacken. Verder bestaat er binnen de populatie online shoppers geen verschil tussen hoog- en laagopgeleiden in hun ondervonden slachtofferschap van koopfraude.

Technische toelichting

Gegevensbronnen

Voor dit artikel is allereerst gebruik gemaakt van gegevens uit de Veiligheidsmonitor (VM) 2012-2014. Het gaat om een jaarlijkse grootschalige enquête onder de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder over thema's als leefbaarheid van de buurt, veiligheidsbeleving, slachtofferschap van criminaliteit en aanverwante onderwerpen. Voor meer informatie, zie CBS (2015).

Daarnaast zijn gegevens gebruikt van het onderzoek 'ICT-gebruik van huishoudens en personen' 2012-2014. In deze eveneens jaarlijkse enquête staat de toegang en het gebruik van ICT-apparatuur en internet van zowel huishoudens als personen van 12 jaar en ouder centraal. Omwille van de vergelijkbaarheid met de VM, zijn voor dit onderzoek alleen personen van 15 jaar en ouder meegenomen. In 2014 is het onderzoeksdesign van het ICT-gebruik onderzoek gewijzigd, wat resulteert in een methodebreuk (Van Beuningen en Linden, 2015). Om de omvang van de methodebreuk in kaart te brengen is gelijktijdig met het reguliere onderzoek een extra onderzoek volgens de oude opzet uitgevoerd. Hierdoor is het mogelijk om trends in ICT-gebruik in kaart te brengen.

Marges

Bij elk gepresenteerd percentage worden ook de marges gegeven bij een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent. Dit betekent dat bij herhaald uitvoeren van het onderzoek het werkelijke percentage in 95 van de 100 steekproeven zal liggen tussen de grenzen van de marges weergegeven bij het percentage. In de staafdiagrammen worden de marges weergegeven door middel van zogeheten foutbalken in de staven (zien er uit als: 'H'), in de tabellen staat de (halve) bandbreedte genoemd.

Slachtofferschap cybercrime relateren aan internetgebruik

De gegevens over slachtofferschap van cybercriminaliteit en over het gebruik van internet zijn uit twee verschillende bronnen afkomstig, waardoor deze niet direct met elkaar in verband kunnen worden gebracht. Om deze relatie toch enigszins te kunnen onderzoeken, zijn de aantallen slachtoffers van identiteitsfraude en hacken (afkomstig uit de Veiligheidsmonitor) gerelateerd aan de internetpopulatie, zoals afgeleid uit het ICT-gebruik onderzoek. De internetpopulatie betreft personen die in de drie maanden voorafgaand aan de enquête dagelijks gebruik hebben gemaakt van internet. In het geval van koopfraude zullen personen die in de drie maanden voorafgaand aan de enquête iets online hebben gekocht de uitgangspopulatie vormen, en in het geval van verkoopfraude personen die in de afgelopen drie maanden voorafgaand aan de enquête iets online hebben verkocht.

De internetpopulatie (of de populatie online shoppers / online verkopers) als vertrekpunt nemen, kan andere informatie opleveren dan vertrekken vanuit de totale VM-onderzoekspopulatie (bevolking van 15 jaar of ouder). Een voorbeeld kan dit verduidelijken: stel dat de onderzoekspopulatie uit 100 individuen bestaat en dat 3 mensen slachtoffer zijn geworden, dan is het slachtofferschap gelijk aan 3 procent. Indien van die 100 individuen slechts 60 mensen dagelijks actief waren op internet, dan is het slachtofferschap gelijk aan 3 op 60, of 5 procent.

1 Slachtofferschap cybercrime en computer- en internetgebruik

	Bevolking van 15 jaar en ouder						Bevolking van 15 jaar en ouder dagelijks actief op internet		
	2012		2013		2014		2012	2013	2014
	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%		
Slachtofferschap cybercrime									
Identiteitsfraude	1,5	0,1	1,3	0,0	0,8	0,1	2,0	1,6	0,9
Skimming	1,1	0,1	0,8	0,0	0,4	0,1	1,4	1,1	0,5
Phishing/pharming	0,4	0,1	0,4	0,0	0,4	0,0	0,6	0,5	0,5
Koop- en verkoopfraude	2,9	0,2	3,3	0,1	3,5	0,2	3,8	4,2	4,4
Koopfraude	2,7	0,2	3,1	0,1	3,3	0,2	3,6	4,0	4,2
Verkoopfraude	0,2	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,3	0,2	0,2
Hacken	6,0	0,2	6,2	0,2	5,2	0,2	7,8	8,0	6,5
Ingebroken/ingelogd op computer	1,0	0,1	1,0	0,1	0,7	0,1	1,3	1,2	0,9
Ingebroken/ingelogd op e-mailaccount	3,9	0,2	4,0	0,1	2,1	0,1	3,6	3,0	2,6
Ingebroken/ingelogd op website/profiel site	1,4	0,1	1,7	0,1	1,4	0,1	1,8	2,1	1,8
Anders	2,2	0,1	1,6	0,1	1,3	0,1	2,8	2,1	1,6
Internetactiviteiten in de afgelopen 3 maanden									
Wel eens internet gebruikt	87,8	1,0	89,2	0,9	88,6	1,0			
Dagelijks internet gebruikt	75,9	1,3	78,0	1,3	79,1	1,3			
Kopen goederen of diensten via internet	51,1	1,6	54,3	1,6	56,7	1,6			
Verkopen goederen of diensten via internet	18,3	1,2	18,5	1,3	26,3	1,4			
E-mail versturen of ontvangen	83,8	1,1	85,5	1,0	85,1	1,2			
Deelnemen sociaal netwerk	46,4	1,6	51,3	1,6	54,5	1,6			
Internetbankieren	74,6	1,3	76,1	1,3	77,9	1,3			
Personal Computer of laptop in huishouden	91,9	0,9	92,3	0,8	92,1	0,8			
Nog nooit internet gebruikt	10,5	0,9	9,4	0,8	9,3	0,9			
Wel eens webpagina ontworpen op internet	14,4	1,2	15,2	1,3	15,4	1,2			

Bron: CBS/VM/ICT-gebruik.

2 Slachtofferschap identiteitsfraude en gerelateerde internetactiviteiten, bevolking van 15 jaar en ouder, 2014

	Slachtofferschap				Internetactiviteiten												
	identiteits- fraude totaal		Skimming		phishing / pharming		voldoende vaardigheden om persoons- gegevens te beschermen ¹⁾		nog nooit internet gebruikt		internet gebruikt		dagelijks internet gebruikt		internet- bankieren		
	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	
Totaal	0,8	0,1	0,4	0,1	0,4	0,0	69,5	1,5	9,3	0,9	88,6	1,0	79,1	1,3	77,9	1,3	
Geslacht																	
Man	0,8	0,1	0,4	0,1	0,4	0,1	76,1	1,9	6,8	1,1	91,5	1,3	82,9	1,7	81,3	1,8	
Vrouw	0,7	0,1	0,4	0,1	0,3	0,1	63,1	2,2	11,7	1,4	85,7	1,6	75,4	1,9	74,6	2,0	
Leeftijd																	
15–24 jaar	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	91,2	2,7	2)	2)	99,3	0,8	96,0	1,8	81,1	3,4	
25–44 jaar	0,9	0,2	0,5	0,1	0,4	0,1	80,9	2,6	2,2	1,2	96,4	1,6	91,1	2,1	91,4	2,1	
45–64 jaar	0,9	0,1	0,5	0,1	0,5	0,1	68,5	2,3	4,4	1,2	93,9	1,4	82,4	2,1	83,5	2,0	
65 jaar of ouder	0,5	0,1	0,2	0,1	0,3	0,1	37,0	3,0	33,9	3,0	60,4	3,1	43,7	3,0	46,5	3,1	
Opleidingsniveau																	
Laag	0,5	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	55,3	2,6	23,2	2,5	72,9	2,6	59,5	2,9	55,6	2,9	
Middelbaar	0,7	0,1	0,4	0,1	0,4	0,1	76,1	2,2	4,4	1,0	93,8	1,3	82,8	2,0	84,0	1,9	
Hoog	1,1	0,1	0,6	0,1	0,5	0,1	77,4	2,6	1,1	0,5	98,0	0,8	94,5	1,3	93,1	1,4	

¹⁾ Gegevens betreffen 2013.

²⁾ Minder dan 50 waarnemingen.

Bron: CBS/VM/ICT-gebruik.

3 Slachtofferschap koop- en verkoopfraude en gerelateerde internetactiviteiten, bevolking van 15 jaar en ouder, 2014

	Slachtofferschap				Internetactiviteiten in afgelopen 3 maanden							
	koop- en verkoopfraude totaal		koopfraude		verkoopfraude		kopen van goederen en diensten		verkoppen van goederen en diensten			
	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge		
Totaal	3,5	0,2	3,3	0,2	0,1	0,0	56,7	1,6	26,3	1,4		
Geslacht												
Man	3,7	0,2	3,5	0,2	0,1	0,0	58,4	2,3	28,7	2,1		
Vrouw	3,3	0,2	3,1	0,2	0,1	0,0	55,0	2,3	24,0	2,0		
Leeftijd												
15–24 jaar	5,1	0,5	5,0	0,5	0,1	0,1	64,5	4,3	26,3	3,9		
25–44 jaar	5,3	0,4	5,0	0,4	0,2	0,1	74,4	3,1	38,2	3,2		
45–64 jaar	2,7	0,2	2,6	0,2	0,1	0,0	58,1	2,6	26,8	2,2		
65 jaar of ouder	0,8	0,1	0,7	0,1	0,1	0,0	22,4	2,5	7,9	1,5		
Opleidingsniveau												
Laag	2,0	0,2	2,0	0,2	0,1	0,0	33,8	2,8	13,6	2,0		
Middelbaar	4,0	0,3	3,8	0,3	0,2	0,1	60,0	2,6	29,7	2,4		
Hoog	4,7	0,3	4,5	0,3	0,2	0,1	77,8	2,4	34,8	2,8		

Bron: CBS/VM/ICT-gebruik.

4 Slachtofferschap hacken en gerelateerde internetactiviteiten, bevolking van 15 jaar en ouder, 2014

	Slachtofferschap										Internetactiviteiten									
	hacken totaal		ingebroken/ ingelogd op computer		ingebroken/ ingelogd op e-mailaccount		ingebroken/ ingelogd op website/ profielwebsite		andere		computer/ laptop in huishouden		wel eens webpagina ontworpen		mails versturen en ontvangen		deelnemen sociaal netwerk			
	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge	%	Marge		
Totaal	5,2	0,2	0,7	0,1	2,1	0,1	1,4	0,1	1,3	0,1	92,1	0,8	15,4	1,2	85,1	1,2	54,5	1,6		
Geslacht																				
Man	5,8	0,3	0,9	0,1	2,1	0,2	1,6	0,2	1,6	0,2	94,4	1,0	19,9	1,9	88,1	1,5	52,8	2,3		
Vrouw	4,5	0,2	0,6	0,1	2,1	0,2	1,2	0,1	1,0	0,1	89,8	1,3	11,0	1,5	82,2	1,8	56,1	2,2		
Leeftijd																				
15-24 jaar	7,2	0,7	0,7	0,2	3,0	0,4	3,3	0,5	1,2	0,3	100,0	0,0	26,1	3,7	96,4	1,7	91,2	2,6		
25-44 jaar	6,2	0,4	0,6	0,1	2,9	0,3	1,8	0,2	1,3	0,2	98,5	0,9	24,3	2,9	94,7	1,8	73,6	3,0		
45-64 jaar	4,4	0,3	0,8	0,1	1,5	0,2	0,8	0,1	1,5	0,2	96,3	1,2	10,4	1,6	89,1	1,8	44,7	2,6		
65 jaar of ouder	3,4	0,3	0,8	0,1	1,2	0,2	0,3	0,1	1,1	0,2	69,9	2,9	2,7	1,0	56,4	3,1	15,9	2,2		
Opleidingsniveau																				
Laag	3,7	0,3	0,6	0,1	1,3	0,2	0,9	0,2	1,0	0,2	81,0	2,2	8,6	1,7	67,0	2,8	46,6	3,0		
Middelbaar	5,6	0,4	0,7	0,1	2,3	0,2	1,7	0,2	1,3	0,2	95,4	1,1	14,7	2,0	90,4	1,6	57,6	2,6		
Hoog	6,6	0,4	1,0	0,1	2,8	0,2	1,6	0,2	1,6	0,2	98,8	0,6	24,3	2,6	97,5	0,9	59,0	2,9		

Bron: CBS/VM/ICT-gebruik.

5 Melding en aangifte cybercrime door slachtoffers, bevolking van 15 jaar en ouder

	2012		2013		2014	
	%	Marge	%	Marge	%	Marge
Identiteitsfraude						
Totaal melding	90,9	2,1	89,3	2,2	90,0	2,9
melding politie	15,9	2,6	17,3	2,5	15,0	3,3
melding bank/financiële instelling	86,3	2,5	84,1	2,5	82,1	3,6
melding andere instantie	3,0	1,2	2,8	1,0	3,3	1,6
Totaal aangifte	11,8	2,3	13,0	2,3	12,6	3,1
Koop- en verkoopfraude						
Totaal melding	40,4	2,8	44,4	2,2	41,5	2,3
melding politie	24,2	2,5	26,4	2,0	25,4	2,1
melding consumentenorganisatie	7,0	1,5	8,4	1,2	5,3	1,1
melding andere instantie	16,6	2,0	17,7	1,7	15,9	1,7
Totaal aangifte	20,5	2,3	22,6	1,9	21,4	1,9
Hacken						
Totaal melding	22,0	1,6	20,1	1,2	19,2	1,4
melding politie	6,7	1,0	7,5	0,8	5,7	0,8
melding andere instantie	16,0	1,4	13,2	1,0	13,9	1,2
Totaal aangifte	2,8	0,7	2,4	0,5	2,2	0,5

Bron: CBS/VM/ICT-gebruik.

Literatuur

Beuningen, J. en G. Linden (2015). Trendbreukanalyse ICT 2014. CBS, Den Haag/ Heerlen.

CBS (2015). Veiligheidsmonitor 2014. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Clough, J. (2010). Principles of cybercrime. Cambridge University Press, Cambridge.

Hulst, R.C. van der, en R.J.M. Neve (2008). High-tech crime, soorten criminaliteit en hun daders. Een literatuurinventarisatie. WODC, Den Haag.

Politie (2015). Cybercrime. <https://www.politie.nl/themas/cybercrime.html>, geraadpleegd op 16 juni 2015.

Opstelten, I.W. (2014). Beantwoording Kamervragen over bericht dat cybercrime Nederland jaarlijks 8,8 miljard euro kost. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2014–2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13–2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

Studio BCO, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2015.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.